

Suomen Vapaudenpatsaan paljastamisesta 80 vuotta

■ TEKSTI: ILKKA VIRTANEN, ÖSTERBOTTENS FÖRSVARGILLE
– POHJANMAAN MAANPUOLUSTUSKILTA RF:N PUHEENJOHTAJA
KUVAT: ILKKA VIRTANEN

Vaasa oli 100 vuotta sitten keväällä 1918 tapahtumien keskiössä, kun maamme tuoreelle itsenäisyydelle haettiin vakautta. Vaasassa on näiden tapahtumien muistona kolme valtakunnallista muistomerkkiä, jotka muistuttavat kaupungin merkityksestä tuona kriittisenä ajankohtana. Tärkein muistomerkeistä on **Yrjö Liipolan** tekemä Suomen Vapaudenpatsas, joka paljastettiin suurin juhlallisuuksin Vaasan torilla 9.7.1938. Jalustoineen 14 metriä korkeassa patsaassa on kaksi mieshahmoa: kivääriä kädessään pitelevä sotilas heiluttaa lakkiaan, ja hänen takanaan istuu haavoittunut sotilas rintaansa pidellen. Jääkärikapteeni **Lauri Leppäsen** Jääkäripatsas paljastettiin jääkärien pääjoukon kotiinpaluun 40-vuotismuistopäivänä 25.2.1958. Hovioikeuden puistossa sijaitsevan patsaan kuvaama jääkäri katsoo kohti merenlahtea, jonka jäältä Saksasta kotimaahan palaavat jääkärit rantautuivat Vaasaan. **Kalervo Kallion** suunnittelema Suomen ilmailun muistomerkki (Merikotka-patsas) paljastettiin 12.10.1969. Patsas sijaitsee samaisen merenlahden äärellä lähellä paikkaa, johon ruotsalaisen kreivi **Eric von Rosenin** Suomen armeijalle lahjoittama lentokone Thulin Typ D

laskeutui 6.3.1918. Lentokoneesta tuli Suomen armeijan ensimmäinen palvelukäytössä ollut lentokone, tunnuskennään F1, ja maaliskuun 6. päivästä tuli Ilmavoimien vuosipäivä.

Suomen itsenäistyessä maan hallituksella ei ollut käytössään armeijaa. Sen sijaan maassa oli vielä tammi-kuun 1918 lopussa kymmeneen tuhansiin nouseva joukko venäläisiä sotilaita. Helsingissä oli alkamassa

Suojeluskunnat nimettiin Suomen armeijan joukoiksi.

sosialidemokraattisen puolueen ääriaineisten organisoimana punakaartien vallankumoushanke, jota venäläissotilaat ainakin osittain tukivat. Senaatin oli ryhdyttävä toimeen järjestyksen ylläpitämiseksi ja saavutetun itsenäisyyden turvaamiseksi. Suojeluskunnat nimettiin Suomen armeijan joukoiksi, ja niiden ylipäälliköksi nimitetyn kenraali **Mannerheimin** johtama Päämaja perustettiin Vaasaan. Näin suojeluskuntajoukot, jotka ylipäällikön käskystä aloittivat

■ Suomen Vapaudenpatsaan paljastustilaisuus 9.7.1938 oli suuri valtakunnallinen mediatapahtuma, mm. Suomen Kuvalehti täytti etusivunsa tapahtumasta otetulla kuvalla.

■ Sotaveteraanit puolisoineen ja lotat olivat juhlan kunniavieraita. Lotista toinen vasemmalta Gretel Nyman, joka 14-vuotiaana pikkulottana oli mukana patsaan paljastustilaisuudessa ja sai kätellä marsalkka Mannerheimia.

■ Maakuntaneuvos Olav Jern pitämässä juhlapuhetta, Pohjanlahden Merivartiokillan edustajat kunniavartiossa.

tammisunnuntain 27.1.1918 jälkeisenä yönä venäläissotilaiden aseistariisun, olivat maamme laillisen armeijan joukkoja. Seuraavana päivänä, 28. tammikuuta, venäläiset sotilaat antautuivat Vaasassa ja muualla Pohjanmaalla. Päämaja siirrettiin Ylihärjän kautta Seinäjoelle.

Patsashanke vireille jo vuonna 1918 marsalkka Mannerheimin aloitteesta

Seinäjoella luotiin jo perusta suunnitelmalle pystyttää vapaussodan muistomerkki Vaasaan. Jäseniksi muistomerkkikomiteaan Mannerheim nimitti taiteilija **Akseli Gallen-Kallelan**, päämajoitusestari **Hannes Ignatiuksen** ja taidemesenaattina tunnetun teollisuusmies **Gösta Serlachiuksen**. Kesällä 1918 toimikuntaa täydennettiin tärkeillä vaasalaisilla liikemiehillä ja kaupungin virkamiehillä. Toimikunnan ensimmäinen ehdotus oli Vapauden temppeli -rakennus. Hanke edistyi kuitenkin verkkaisesti, siihen liittyi sekä erimielisyyksiä päämäärästä että rahoitusongelmia. Tempelliajatuksista luovuttiin 1920-luvun loppupuolella, ja lopulta päädyttiin näyttävään patsaaseen. Patsasprojekti rahoitettiin pääosin kansalaiskeräyksellä ja yrityslahjoituksilla. Patsaan suunnittelukilpailu käynnistettiin vuonna 1935. Yrjö Liipola voitti kilpailun, ja monumentti oli valmis paljastettavaksi heinäkuussa vuonna 1938 eli kaksikymmentä vuotta vapaussodan päättymisen ja muistomerkkihankkeen aloittamisen jälkeen. Paljastustilaisuus oli suuri kansallinen juhla, siihen osallistuivat muun muassa tasavallan presidentti **Kyösti Kallio**, sotamarsalkka Gustav Mannerheim ja itsenäisyysseenaatin elossa olleet jäsenet. Yleisöä tilaisuudessa kerrotaan olleen 10 000 henkeä.

Patsaan paljastuksen muistojuhlia viiden vuoden välein

Vapaudenpatsas ja sen viestimät isänmaalliset arvot ovat luoneet perinteet, joilla patsaan pystyttämistä muiste-

■ Kukkalaitetta isänmaansa vapauttajien kunniaksi laskemassa sotaveteraani Yrjö Savola. Anna-Maija Iitola ja Juha Salo olivat mukana tapahtumassa. Veteraani- ja maanpuolustusjärjestöjen lippulinna osoittaa taustalla kunnioitustaan.

taan juhlavasti viiden vuoden välein patsaan paljastuspäivänä heinäkuun 9:tenä. Tänä vuonna juhlaan oli jälleen aihetta, kun patsaan paljastamisesta tuli kuluneeksi 80 vuotta. Juhla oli pienimuotoinen mutta arvokkaan isänmaallinen. Sen toteutuksesta vastasi työryhmä, jossa oli edustus Vaasan kaupungilta, seurakunnista, Pohjanmaan aluetoimistosta, veteraanijärjestöistä sekä reserviläis- ja muista maanpuolustusjärjestöistä. Tämän kirjoittaja oli työryhmässä alueen kiltojen edustajana.

Juhlatilaisuus pidettiin patsaan edustalla 9.7.2018 kello 12. Patsaan taustalla olevissa saloissa liehuivat Suomen liput, neljä Pohjanlahden Merivartiokillan upseeria miekkoineen oli kunniaavartiossa patsaan juurella, ja reservin kapteeni **Raimo Latvalan** johtama lippulinna järjestäytyi patsaan sivustalle. Sotaveteraaneille, heidän puolisoilleen ja leskille sekä lotille oli kutsuttu kunniavieraina varattu istumapaikat patsaan edustal-

le ohjelman ajaksi. Satalukuinen yleisö seurasi juhlatapahtumaa torialueella.

Tilaisuuden juhlapuhujana oli maakuntaneuvos **Olav Jern**. Puheessaan Jern tarkasteli ensin 100-vuotiaan itsenäisen Suomen kehityspolkuja maailman itsenäisten valtioiden joukossa ja patsaan symboloimia itsenäistymiseen liittyviä arvoja. Hän tarkasteli myös maailman tilaa patsaan pystytyshetkellä, kun oltiin ajautumassa kohti uutta maailmansotaa. Kolmas ajankohta liittyi tätä 50 vuotta myöhäisempään aikaan, jolloin Eurooppa ja maailma olivat taas muuttumassa. Berliinin muuri tultiin purkamaan, Neuvostoliitto hajosi, ja Eurooppaan syntyi joukko uudelleen itsenäisiä valtioita. Puhe päättyi tämän päivän tilanteeseen Suomen ollessa osa integroitunutta Eurooppaa ja sen edustamaa länsimaista hyvinvointia ja kulttuuria.

Puheen jälkeen oli vuorossa kukkalaitteen lasku patsaan jalustalle.

Sen suorittivat sotaveteraani **Yrjö Savola**, kansliapäällikkö **Anna-Maija Iitola** (Vaasan kaupunki) sekä majuri **Juha Olli** (Pohjanmaan aluetoimisto). Tilaisuuden päätteeksi laulettiin yhteisesti *Maamme – Vårt land*. Laulua johti kanttori, diplomioopperalaulaja **Katariina Korkman**.

Juhlan yhteydessä kävi ilmi, että paikalla oli kolmetoista henkilöä, jotka olivat olleet mukana patsaan paljastustilaisuudessa 80 vuotta sitten. Kaikki eivät tosin muista itse tapahtumaa, koska olivat silloin vain muutamien vuosien ikäisiä ja ovat vain vanhemmiltaan kuulleet läsnäolostaan. Selkein muistikuva tilaisuudesta oli tapahtumahetkellä 14-vuotiaalla **Gretel Nymanilla**, joka kertoi tarkkailleensa erityisesti ihaillemaansa marsalkka Mannerheimia ja seuranneensa vielä marsalkkaa hänen poistuessaan rautatieasemalle, jossa yleisöä kätellyt marsalkka oli ojentanut tervehtivän kätensä myös nuorelle pikkulotalle.